

Mirosław Klusek, *Dokumenty do dziejów Państwowego Banku Rolnego, tom I: 1938–1944*, Wydawnictwo PRINTPAP, Łódź 2009, ss. 383.

Autor „Dokumentów do dziejów Państwowego Banku Rolnego” podjął się niezwykle trudnego i wymagającego wysiłku zadania – wypełnienia brakujących kart w historiografii polskiej bankowości. Mirosław Klusek oddaje w ręce Czytelnika obszerne opracowanie dotyczące dziejów Państwowego Banku Rolnego (PBR) w latach 1938–1944. Jest to pierwszy tom dziejów PBR, wydany z zamiarem kontynuacji i rozszerzenia do następnych tomów zawierających dokumenty archiwalne z lat 1938–1950. Zawarty w książce unikatowy materiał źródłowy wypełnia lukę z zakresu kredytowania polskiego rolnictwa w czasie II wojny światowej i przybliża sytuację polskich rolników i trudne warunki w jakich przyszło im funkcjonować. Ponadto stanowi idealną bazę do badań nad działalnością Państwowego Banku Rolnego a także nad polityką rolną okupanta na terenie Generalnej Guberni.

Recenzowana publikacja powstała w oparciu o dokumenty znajdujące się w zbiorach Archiwum Państwowego w Krakowie w zespole: Państwowy Bank Rolny, Oddział w Krakowie. W zespole PBR znajdują się dokumenty z dziewięciu wydziałów i to z nich dokonano wyboru do niniejszej edycji źródeł. Wydział I to Sekretariat Oddziału składający się z trzech Referatów: Ogólnego, Osobowego i Budżetowo-Gospodarczego. Wydział II to Wydział Bankowy, który zawiera bilanse, druki główne, weksle, rozliczenia z Bankiem Akceptacyjnym oraz uchwały bankowe. Kolejne wydziały to: Wydział Agrarny, Funduszków Administracyjnych, Kredytu Długoterminowego, Kredytu Krótkoterminowego, Działalność kredytowa z lat 1945–1950. Dwa ostatnie wydziały to Biuro Prawno-Likwidacyjne oraz Oddziały powiatowe PBR w Chrzanowie i Myślenicach.

Książka jest podzielona na kilka części. Materiały źródłowe poprzedza rozprawa pt. „Państwowy Bank Rolny w okresie Drugiej Rzeczypospolitej i okupacji niemieckiej”, która przedstawia podstawy organizacyjno-prawne, rozwój i charakter działalności PBR.

Najbardziej obszerna część publikacji to zbiór stu dokumentów, które zostały ułożone chronologicznie. Źródła zawarte w omawianej pracy dzielą się na kilka rodzajów a mianowicie: okólniki i zarządzenia powierniczych władz niemieckich, zarządzenia Dyrekcji PBR, korespondencja i komunikaty Sekretariatu Generalnego PBR, sprawozdawczość Oddziału Banku w Krakowie w latach 1938–1939 oraz podczas okupacji niemieckiej.

Na szczególną uwagę zasługuje ostatni a zarazem najbogatszy w treść dokument a mianowicie *Sprawozdanie Dyrekcji Oddziału Państwowego Banku Rolnego w Krakowie z działalności Oddziału w czasie okupacji niemieckiej z dnia 14 grudnia 1945 roku*. W *Sprawozdaniu...* zawarta jest m.in.: Kronika Oddziału PBR, Założenia podstawowe polityki gospodarczej okupanta; Wzajemny stosunek władz polskich i niemieckich powierniczych i rządowych, Sprawy personalne Oddziału w czasie okupacji, Nastroje wśród pracowników Banku w czasie okupacji.

Książka zawiera wykaz skrótów, indeks nazwisk osób, które pojawiły się w materiałach źródłowych wraz z pełnionymi przez nich funkcjami a także indeks przedsiębiorstw, zakładów przemysłowych, handlowych i organizacji gospodarczych.

„Dokumenty do dziejów Państwowego Banku Rolnego”, poprzez swoją bogatą i niezwykle cenną zawartość, powinny stać się wartościową lekturą dla ekonomistów i prawników – szczególnie obecnie, gdy toczą się rozprawy sądowe dotyczące odzyskiwania ruchomości i nieruchomości przez byłych właścicieli ziemskich.

■ Agnieszka Węglowska